https://doi.org/10.32849/2409-9201.2025.25.36

УДК 341.6 UDC

ПРОБЛЕМА МОТИВУВАННЯ АРБІТРАЖНИХ РІШЕНЬ НА УЗГОДЖЕНИХ УМОВАХ ЗА ПРАВОМ УКРАЇНИ

Євген БОЯРСЬКИЙ

кандидат юридичних наук,
науковий співробітник

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

PROBLEM OF REASONING OF ARBITRATION AWARDS ON AGREED TERMS IN LAW OF UKRAINE

Ievgen BOIARSKYI

Candidate of Science of Law,
Researcher

Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the NALS of Ukraine (Kyiv)

https://orcid.org/0000-0003-0273-422X

Статтю присвячено проблемі застосування вимоги щодо мотивування до арбітражних рішень на узгоджених умовах.

Визначено, що арбітражні рішення на узгоджених умовах мають принаймні дві специфічні ознаки: (1) наявність мирової угоди, та (2) відсутність спору між сторонами в момент ухвалення арбітражного рішення. Тим не менш, оскільки арбітражне рішення на узгоджених умовах має той самий правовий статус, що і арбітражне рішення по суті спору, то воно повинно містити мотиви, на яких воно ґрунтується.

Встановлено, що при ухваленні арбітражного рішення на узгоджених умовах завданням арбітражного суду є не вирішення спору по суті, а затвердження мирової угоди між сторонами, що є питання процедури. Проведено паралель між арбітражним рішенням на узгоджених умовах та ухвалою суду про затвердження мирової угоди. Відповідно, мотиваційна частина арбітражного рішення на узгоджених умовах повинна обмежуватися фактами/умовами, необхідними для ухвалення такого рішення, як вони визначені у ч. 1 ст. 30 Закону України “Про міжнародний комерційний арбітраж”.

Висловлено незгоду із рядом науковців, які стверджують, що обсяг мотивів арбітражного рішення на узгоджених умовах має прирівнюватися до мотивів укла-

The article is devoted to the problem of applying the requirement of reasoning to arbitral awards on agreed terms.

It is determined that arbitral awards on agreed terms have at least two specific features: (1) the existence of a settlement agreement, and (2) the absence of a dispute between the parties at the time of the award. Nevertheless, since an arbitral award on agreed terms has the same legal status as an arbitral award on the merits, it must contain the reasons on which it is based.

The author establishes that when making an award on agreed terms, the task of the arbitral tribunal is not to resolve the dispute on the merits, but to approve the settlement agreement between the parties, which is a matter of procedure. The author draws a parallel between an arbitral award on agreed terms and a court ruling approving a settlement agreement. Accordingly, the motivational part of an arbitral award on agreed terms should be limited to the facts/conditions necessary for making such an award, as defined in Article 30(1) of the Law of Ukraine ‘On International Commercial Arbitration’.

The author disagrees with a number of scholars who argue that the scope of reasons for an arbitral award on agreed terms should be equated with the reasons for the parties to enter into a settlement agreement. The author also objects to the idea that all

дення сторонами мирової угоди. Також висловлено заперечення проти ідеї щодо повної відсутності мотивів в усіх арбітражних рішеннях на узгоджених умовах.

Проведено аналіз проблеми мотивування на основі трьох гіпотетичних сценаріїв, де арбітражний суд (1) має підстави для заперечення проти ухвалення рішення на узгоджених умовах, (2) не має таких підстав, і (3) зробив висновок про відсутність підстав для заперечення після встановлення відповідних фактів та їх оцінки. Визначено, що за відсутності підстав для заперечень арбітражний суд може звести мотиваційну частину рішення до мінімуму. Висловлено думку, що арбітражний суд може не зазначати мотиви тоді, коли необхідні факти відображені в описовій частині, а їхня оцінка є очевидною з огляду на позитивне рішення щодо ухвалення рішення на узгоджених умовах. Проте, якщо арбітражний суд аналізував певні факти і прийшов до висновку, що вони не становлять підставу для заперечення щодо ухвалення арбітражного рішення на узгоджених умовах, то такі факти та їхню оцінку потрібно зазначати у мотиваційній частині.

Проаналізовано приклад з арбітражної практики, який ілюструє що вимога наведення мотивів спонукає арбітрів надмірно розширювати мотиваційну частину рішення на узгоджених умовах непотрібною інформацією, що йде всупереч принципу ефективного використання часу та коштів в арбітражі. Висловлено думку, що дану проблему буде ліквідовано у випадку скасування вимоги мотивувати арбітражні рішення на узгоджених умовах.

Ключові слова: мирне врегулювання, арбітражне рішення на узгоджених умовах, мотиваційна частина, міжнародний комерційний арбітраж

arbitral awards on agreed terms should be completely free of motives.

The author analyses the issue of motivation on the basis of three hypothetical scenarios where the arbitral tribunal (1) has grounds to object to the award on agreed terms, (2) has no such grounds, and (3) has concluded that there are no grounds for objection after establishing the respective facts and evaluating them. It is determined that in the absence of grounds for objection, the arbitral tribunal may reduce the motivational part of the award to a minimum. The author suggests that the arbitral tribunal may not state the reasons at all when the necessary facts are reflected in the descriptive part and their assessment is obvious given the positive decision to make the award on the agreed terms. However, if the arbitral tribunal has analysed certain facts and concluded that they do not constitute grounds for an objection to the award on the agreed terms, such facts and their assessment should be stated in the reasons.

The author analyses an example from arbitration practice which illustrates that the requirement to provide reasons encourages arbitrators to excessively expand the reasoning part of the award on agreed terms with unnecessary information, which contradicts the principle of time and cost efficiency in arbitration. The author suggests that this problem will be eliminated, if the requirement to provide reasons for arbitral awards on agreed terms is cancelled.

Keywords: amicable settlement, arbitral award on agreed terms, motivation part, international commercial arbitration

Марк Тулій Цицерон колись казав, що поганий мир краще хорошої війни. Це твердження є справедливим, зокрема, при вирішенні спорів у державних судах та/або міжнародних арбітражах. Мирне врегулювання спору безпосередньо сторонами дозволяє їм уникнути грошових та часових витрат на участь у процесі, зберегти ділові стосунки та самостійно визначити долю свого спору, зберігаючи контроль над результатом.

Г. Борн (G. Born) зазначає, що однією з переваг міжнародного комерційного арбітражу як засобу вирішення спорів є заохочення сторін досягати мирного врегулювання [1, с. 88]. Це є

наслідком того, що міжнародний арбітраж вимагає від сторін певної взаємодії щодо укладення арбітражної угоди, формування складу арбітражного суду та погодження арбітражної процедури або ряду окремих процесуальних питань. Також, міжнародний арбітраж є конфіденційним, що підвищує вірогідність збереження ділових стосунків/контактів між сторонами та дозволяє утримати спір в таємниці.

Якщо традиційно вважалося, що завдання арбітрів полягає у вирішенні спору шляхом винесення арбітражного рішення, то на сьогоднішній день у наукових та практичних колах прийнято вважати, що арбітри мають активно сприяти сторонам в мирному врегулюванні їх спору [2, с. 4]. З цього приводу варто згадати ч. 1(3) ст. 57 Регламенту Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України ("МКАС"), згідно якої арбітражний суд має повноваження за власною ініціативою відкладати розгляд справи для мирного врегулювання сторонами свого спору [3, с. 48].

Публічно доступні дані про практику окремих постійно діючих арбітражних інституцій дають змогу говорити, що кількість арбітражних рішень на узгоджених умовах є істотною. Зокрема, дані Швейцарського арбітражного центру за період з 2004 по 2020 роки свідчать про те, що із загальної кількості 886 арбітражних рішень 260 (29,35%) було винесено на узгоджених умовах (29.35%) [4].

Натомість дані міжнародного арбітражного центру Гонконгу (HKIAK), викладені у таблиці нижче [5], демонструють навіть тенденцію до зростання частки арбітражних рішень на узгоджених умовах.

Рік	Кількість арбітражних рішень по суті справ	Кількість арбітражних рішень на узгоджених умовах	Співвідношення у відсотках
2023	43	57	43% / 57%
2022	56	46	54.9% / 45.1%
2021	65	51	56% / 44%
2020	52	4	92.9% / 7.1%
2019	48	7	87.3% / 12.7%
2018	44	9	83% / 17%

Попри відсутність публічних даних щодо кількості винесених арбітражних рішень на погоджених умовах у МКАС, існують підстави очікувати на їхнє збільшення. До таких підстав слід віднести ухвалення в кінці 2021 року Закону України "Про медіацію" [6], яким, серед іншого, було додано медіацію в ч. 1 ст. 30 Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" ("ЗУ "Про МКА") як один із можливих способів мирного врегулювання спору в ході арбітражного процесу [7].

Відповідно, це підвищує актуальність проблем, пов'язаних з правовим регулюванням арбітражних рішень на узгоджених умовах, які досі не були предметом ґрунтовних наукових досліджень в Україні.

Сутність арбітражного рішення на узгоджених умовах

У вітчизняній науці арбітражне рішення визначається як остаточний, обов'язковий для виконання, мотивований, підписаний одноособовим арбітром або більшістю арбітражного складу юрисдикційний акт, в якому міститься вирішення арбітражним судом по суті всіх (процесуальних і матеріальних) питань спору або частини поставлених перед складом арбітражу питань, які арбітражний суд розглядав на підставі арбітражної угоди та вимог, заявлених сторонами [8, с. 41-42].

Натомість арбітражне рішення на узгоджених умовах прийнято розглядати в якості окремого виду арбітражних рішень, яке приймається у випадку, якщо сторони під час процесу уклали мирову угоду [8, с. 42].

У порівнянні зі звичайним арбітражним рішенням, яке приймається по суті спору, арбітражне рішення на узгоджених умовах має принаймні дві специфічні ознаки. По-перше, воно обумовлене наявністю мирової угоди між сторонами, яка повинна врегульовувати спір, який

складає предмет спору. І, по-друге, як наслідок, в момент прийняття такого рішення спір між сторонами вже відсутній. Таким чином, своїм рішенням трибунал не вирішує спір між сторонами, а лише закріплює мирову угоду сторін про врегулювання такого спору у формі арбітражного рішення.

З точки зору юридичної сили породжуваних правових наслідків арбітражне рішення на узгоджених умовах прирівнюється до звичайних арбітражних рішень. Так, ч. 2 ст. 30 ЗУ "Про "МКА" визначає, що арбітражне рішення на узгоджених умовах "має ту ж силу і підлягає виконанню так само, як і будь-яке інше арбітражне рішення щодо суті спору" [7].

Попри те, що арбітражні рішення на узгоджених умовах прирівнюються до звичайних арбітражних рішень, вони мають певні особливості. До таких особливостей слід віднести мотиваційну частину рішення.

Арбітражне рішення, яким вирішено спір по суті, повинне містити мотиви, на яких воно ґрунтується (ч. 2 ст. 31 ЗУ "Про МКА").

Сторони арбітражного процесу (і насамперед сторона, яка програла) зацікавлені в наявності мотивів, якими обґрунтовано арбітражне рішення, адже це дає їм змогу дізнатися, зокрема, про наступне:

- на підставі чого було або не було встановлено компетенцію арбітражного суду вирішувати спір,
- яке право було застосовано,
- які факти було або не було встановлено,
- які докази було прийнято,
- як було проведено юридичну кваліфікацію обставин справи, та
- як та на підставі чого проведено підрахунок присуджених сум грошових коштів.

Крім того, мотиваційна частина арбітражного рішення дає сторонам можливість , серед іншого, (1) пересвідчитись, чи було розглянуто всі аргументи, заявлені сторонами, (2) оцінити якість послуг, наданих конкретним складом арбітражного суду, (3) перевірити наявність помилок та/або неточностей, допущених арбітрами, (4) довести існування підстав для оскарження арбітражного рішення у державному суді, та (5) провести роботу над власними помилками, які призвели до спору та/або програшу у справі.

Однак всі згадані складові втрачають своє значення при винесенні арбітражного рішення на узгоджених умовах. Після врегулювання спору мировою угодою між сторонами зникає спір, з приводу якого було розпочато арбітражний процес; сторони відзивають свої позовні вимоги, втрачають своє значення надані сторонами докази та аргументи. В такому випадку від арбітражного суду вимагається не вирішити спір по суті, а затвердити мирову угоду у формі арбітражного рішення на узгоджених умовах.

На сьогоднішній день ряд національних арбітражних законів та арбітражних правил звільняють арбітражні суди від обов'язку надавати обґрунтування арбітражних рішень на узгоджених умовах. Це виключення закріплено, зокрема, і в ч. 2 ст. 31 Типового закону ЮНСІТРАЛ "Про міжнародний комерційний арбітраж" 1985 року [9, с. 11]. Натомість, ЗУ "Про МКА" року вищезгаданого виключення не містить [7]. Відповідно, вітчизняний законодавець поширив вимогу щодо мотивування рішень також і на арбітражні рішення на узгоджених умовах. І це ставить перед арбітрами питання щодо того, яким це мотивування має бути, та яким має бути його обсяг.

Вимоги щодо мотивів арбітражного рішення на узгоджених умовах згідно ЗУ "Про МКА"

Ч. 1 ст. 30 ЗУ "Про МКА" передбачає повноваження арбітражного суду винести рішення на узгоджених умовах за наступних умов: (1) наявність врегулювання спору між сторонами (мирова угода), (2) таке врегулювання вимагає від арбітражного суду припинити арбітражний розгляд (варто згадати ч. 2 ст. 32 ЗУ "Про МКА"), (3) наявність прохання обох сторін про фіксацію їхнього врегулювання спору у вигляді арбітражного рішення на узгоджених умовах, та (4) відсутність заперечень проти цього з боку арбітражного суду [7]. Для винесення рішення на узгоджених умовах арбітражний суд повинен пересвідчитись у дотриманні всіх вищенаведених умов, що, по ідеї, має бути втілено в мотиваційній частині рішення.

Відмітимо, що формулювання "третейський суд [...] за відсутності заперечень з його боку, фіксує це врегулювання у вигляді арбітражного рішення на узгоджених умовах", використане в ч. 1 ст. 30 ЗУ "Про МКА", вказує на існування презумпції на користь винесення такого рішення [7]. А подолання цієї презумпції можливе при наявності у арбітражного суду належних заперечень.

Таким чином, можна стверджувати, що арбітражне рішення на узгоджених умовах спрямоване на вирішення суто процедурного питання, пов'язаного із припиненням арбітражного розгляду та фіксацією врегулювання спору сторонами.

Напрошується аналогія з цивільним та/або господарським процесуальним правом, де мирові угоди затверджуються саме ухвалами суду, а не рішеннями суду. Цим наголошується, що ухвали про затвердження мирової угоди не торкаються суті спору. Причини використання саме ухвали суду для затвердження мирової угоди проілюстровано в ухвалі Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 20 листопада 2003 року, де було роз'яснено, що "[п]ро затвердження мирової угоди суд постановляє ухвалу, якою одночасно закриває провадження у справі. Затвердження судом мирової угоди як форма вирішення спору має свою спрощену процесуальну процедуру, в якій не передбачено обов'язку доказування та оцінки доказів. У зв'язку з цим постановлення [рішення суду] на умовах досягнутої домовленості про мирову угоду є порушенням вимог статей 202, 202-1, 203 ЦПК, оскільки таке рішення не містить обов'язкових його складових - визначеності щодо встановлення обставин (фактів), їх правової оцінки, наявності порушення прав і свобод тощо" [10].

В світлі вищенаведеного виглядають дещо побічними аргументи іноземних фахівців на користь відсутності мотивів в арбітражних рішеннях на узгоджених умовах. Наведемо деякі з них:

- К. Шроєр (C. Schreuer) у своєму коментарі до ч. 2 ст. 48 Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами 1965 року визначає, що обов'язок зазначати мотиви не застосовується до арбітражних рішень на узгоджених умовах. Зокрема, на його думку, для прийняття рішення на узгоджених умовах не може бути мотивів, крім як безпосередньо угоди сторін про мирне врегулювання [11, с. 1138];
- Д. Керон (D. Caron) та Л. Кеплан (L. Caplan) у своєму коментарі до ч. 1 ст. 36 Арбітражних правил ЮНСІТРАЛ зазначають, що виключення вимоги щодо наведення мотивів в арбітражному рішенні на узгоджених умовах є логічним, оскільки саме сторони, а не арбітри, визначають умови мирової угоди між ними [12, с. 790];
- Ф. Ландолт (P. Landolt) та А. Гарсія (A. Garcia) у коментарі до п. б) ст. 67 Арбітражних правил ВОІВ зазначають, що арбітражне рішення на узгоджених умовах не може містити мотивів навіть у випадку, якщо сторони просять про це [13, с. 89]. Адже складно вимагати від арбітрів наведення мотивів для обгрунтування погодженого сторонами ними результату мирного врегулювання.

З цими думками складно не погодитись. Як правило, мирова угода є результатом взаємних поступок, в основі яких лежать не правові, а, насамперед, комерційні міркування кожної зі сторін. Крім того, зазвичай у мировій угоді сторони прямо відмовляються визнавати відповідальність за будь-які порушення прав одне одного. В світлі цього висвітлення мотивів сторін для укладення мирової угоди у мотиваційній частині арбітражного рішення на узгоджених умовах не має сенсу.

Ще далі йдуть Г. Кауфманн-Колер (G. Kaufmann-Kohler) та А. Рігоцці (A. Rigozzi), які стверджують, що до арбітражних рішень на узгоджених умовах не застосовуються ані вимога щодо мотивування, ані вимога щодо проведення арбітрами обговорення цього рішення між собою [14, с. 389]. Це при тому, що обидва автори визнають право арбітражного суду відмовити сторонам у винесенні арбітражного рішення на узгоджених умовах через "вагомі причини" (наприклад, порушення міжнародного публічного порядку) [14, с. 389]. Залишається невідомим, як може колегіальний арбітражний суд прийти до висновку про наявність/відсутність вагомих причин без обговорення.

Як бачимо, вищезгадані автори/коментатори зводять обсяг мотивів арбітражного рішення

на узгоджених умовах лише до причин укладення мирової угоди між сторонами, залишаючи поза увагою питання, чи потрібно мотивувати рішення арбітражного суду саме про фіксацію врегулювання спору (мирової угоди) в арбітражному рішенні на узгоджених умовах. В світлі презумпції на користь фіксації умов мирного врегулювання в арбітражному рішенні на узгоджених умовах (ч. 1 ст. 30 ЗУ "Про МКА"), можна логічно припустити, що, на їхню думку, фіксація мирного врегулювання в арбітражному рішенні взагалі не потребує мотивування через очевидність та/або малозначність мотивів. І, відповідно, відсутність такого мотивування у випадку арбітражного рішення на узгоджених умовах має узгоджуватися із загальною вимогою (якщо така є) щодо мотивування арбітражних рішень. На думку автора, такий підхід до мотивування є можливим, але не в усіх випадках, як буде пояснено нижче.

Аналіз проблеми на основі гіпотетичних сценаріїв

Пропонується розглянути проблему мотивування (та/або його обсягів) арбітражних рішень на прикладі трьох сценаріїв.

За Сценарієм 1, вирішуючи питання про винесення рішення на узгоджених умовах, арбітражний суд вбачає порушення умовами мирової угоди публічного порядку держави місця арбітражу. В такому випадку арбітражний суд відмовляє у винесенні арбітражного рішення на узгоджених умовах, про що ухвалює відповідну постанову. Така постанова не підпадає під вимогу мотивування арбітражних рішень за ч. 2 ст. 31 ЗУ "Про МКА", а тому арбітражний суд має повну свободу розсуду наводити чи не наводити мотиви для своєї відмови.

За Сценарієм 2 арбітражний суд, розглянувши умови мирової угоди та всі відомі йому обставини справи, не вбачає жодних ризиків для винесення арбітражного рішення на узгоджених умовах. В такому випадку мотиваційна частина арбітражного рішення на узгоджених умовах буде обмежуватися лише встановленням фактів, які задовольняють вимоги ч. 1 ст. 30 ЗУ "Про МКА", а саме: наявність мирової угоди, якою вирішено спір по суті, а також наявність прохання обох сторін про винесення такого рішення [XXX].

Відповідно, варто погодитися із Ч. Ярроссоном (C. Jarrosson), який стверджує, що мотиваційна частина арбітражного рішення на узгоджених умовах може зводитися до наступного формулювання: "Сторони погодилися на таке чи таке вирішення спору; на мою думку, воно не суперечить публічному порядку, і тому я відображаю умови такого вирішення, наче вони є моїми власними" [15].

Більше того, на думку автора, за Сценарієм 2 формальна мотиваційна частина може бути взагалі відсутньою, оскільки (1) факт мирного врегулювання спору сторонами та факт спільного прохання винести арбітражне рішення на погоджених умовах встановлюється в описовій частині рішення, а (2) відсутність заперечень з боку арбітражного суду підтверджується самим фактом винесення відповідного рішення. Іншими словами, одержують втілення позиції К. Шроєра, Д. Керона, Л. Кеплана, Ф. Ландолта, А. Гарсії, Г. Кауфманн-Колер та А. Рігоцці, що були згадані вище.

Нажаль, арбітражна практика не завжди слідує вищенаведеній логіці. Формальна вимога наводити мотиви, передбачена у ч. 2 ст. 31 ЗУ "Про МКА" часто спонукає арбітражний суд шукати способи розширити мотиваційну частину арбітражного рішення на узгоджених умовах попри те, що в цьому немає необхідності.

В якості прикладу автор посилається на власний досвід представництва позивача у справі, що завершилася Рішенням на узгоджених умовах, винесеним МКАС у квітні 2014 року. З огляду на конфіденційність процесу, а також через повагу до складу Арбітражного суду, жодні ідентифікатори даної справи надаватися не будуть. Деталі справи викладено нижче:

1) справа була ініційована позовом про стягнення збитків у зв'язку з недопоставкою відповідачем товару за контрактом купівлі-продажу зернових товарів;

2) після спливу майже 9 місяців з моменту подання позовної заяви між сторонами було укладено мирову угоду, і сторони подали клопотання про винесення арбітражного рішення на узгоджених умовах;

3) задовольняючи клопотання сторін, Арбітражний суд виніс Рішення на узгоджених умовах, яке містило мотиваційну частину з наступним змістом:

a) Арбітражний суд підтвердив наявність юрисдикції на розгляд справи. Проте, варто відмітити, що арбітражна угода була погоджена сторонами і жодна зі сторін не заявляла будь-які юрисдикційні заперечення в ході арбітражного процесу;

b) було викладено зміст ст. 50 Регламенту МКАС, що уповноважує Арбітражний суд винести рішення на погоджених умовах;

c) на чотирьох сторінках було процитовано майже повний зміст мирової угоди сторін. При цьому, цитата включала в себе текст, який сторони просили Арбітражний суд включити в резолютивну частину арбітражного рішення на узгоджених умовах. Таким чином, цей текст в повному обсязі закріплювався як в мотиваційній частині рішення, так і в резолютивній;

d) Арбітражний суд встановив наявність клопотання обох сторін щодо припинення справи та винесення рішення на узгоджених умовах, а також підтвердив ознайомлення з оригіналом мирової угоди (це після цитування самого її тексту!);

e) зазначено посилання на ряд статей та розділів Регламенту МКАС.

Зазначимо, що Рішення на узгоджених умовах було винесено у повній відповідності із ЗУ "Про МКА" та Регламентом МКАС. Однак, описана мотиваційна частина перевантажена зайвим текстом всупереч принципу ефективного використання часу та коштів а арбітражі, що можна пояснити лише бажанням арбітрів дотриматися формальної вимоги навести мотиви. Якраз ця проблема може бути вирішена шляхом внесення змін до ч. 2 ст. 31 ЗУ "Про МКА" щодо виключення застосування до арбітражних рішень на узгоджених умовах вимоги зазначати мотиви.

За Сценарієм 3 арбітражний суд також не має заперечень проти ухвалення арбітражного рішення на узгоджених умовах. Однак така відсутність заперечень стала результатом оцінки арбітражним судом конкретних фактів та/або правових норм, які могли нести ризики для майбутнього рішення. Під ризиками можна розглядати наступні:

1) юрисдикція арбітражного суду. Наприклад, в ході арбітражного процесу відповідач оспорював юрисдикцію арбітражного суду на розгляд спору по суті. Але потім відповідач уклав мирову угоду з позивачем та направив спільно з позивачем клопотання про винесення рішення на узгоджених умовах. В такому випадку арбітражному суду потрібно пересвідчитися, що (а) юрисдикційні заперечення відізвано, і (б) арбітражний суд має юрисдикцію щодо розгляду справи по суті та, зокрема, щодо винесення рішення на узгоджених умовах;

2) дійсність мирової угоди. Наприклад, умови мирової угоди не містять поступок однієї сторони, а, натомість, є істотно обтяжливими для іншої сторони. При цьому, Арбітражний суд отримав запевнення з боку обтяженої сторони, що вона уклала мирову угоду вільно, не під примусом;

3) відповідність між змістом мирової угоди та предметом спору та/або позовними вимогами сторін в арбітражному процесі. Неточне формулювання мирової угоди може ставити під питання, чи в повній мірі вона врегульовує спір між сторонами та/або їх окремі вимоги;

4) наявність окремої думки одного з арбітрів, який не згоден з ухваленим більшістю складу арбітражного суду рішенням на узгоджених умовах;

5) дотримання прав свобод та інтересів третіх осіб, яких може торкатися мирова угода та/або арбітражне рішення на узгоджених умовах. Наприклад, спір стосувався стягнення кредитором з поручителя заборгованості, яка виникла через порушення боржником своїх зобов'язань;

6) дотримання публічного порядку. Наприклад, спір виник через неможливість здійснення банківського переказу грошових коштів внаслідок дії санкцій щодо погоджених банківських установ. Натомість мирова угода передбачає виплату боргу в іншій валюті через інший банк.

Відмінність Сценарію 3 від Сценарію 2 полягає в тому, що в останньому арбітражний суд взагалі не мав підстав оцінювати факти на предмет правомірності майбутнього арбітражного рішення на узгоджених умовах. А за Сценарієм 3 такі підстави в арбітражного суду були, і, вочевидь, вони можуть виникнути у судів як держави місця арбітражу, так і держав, де може вимагатися визнання та виконання майбутнього арбітражного рішення. Відповідно, арбітраж-

ний суд може бути зацікавлений закріпити відповідні факти та оцінки в мотиваційній частині арбітражного рішення, що слугуватиме одночасно наступним цілям: (1) продемонструвати сторонам ретельність виконання арбітрами своїх функцій, (2) посилити легітимність арбітражного рішення, та (3) сприяти можливості його примусового виконання (enforceability) через державні суди. Більше того, арбітражний суд буде зобов'язаний закріпити все вищенаведене у мотиваційній частині рішення в силу ч. 2 ст. 31 ЗУ "Про МКА" [7].

Важливо відмітити, що закріплення в рішенні вищенаведених фактів та/або оцінок є доречним навіть в тому випадку, коли закон держави місця проведення арбітражу та/або арбітражні правила звільняють арбітражний суд від обов'язку зазначати мотиви у рішеннях на узгоджених умовах. Звільнення від обов'язку зазначати мотиви не означає заборону зазначати мотиви.

Висновки

Підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що при дотриманні вимоги щодо обов'язкового наведення мотивів (ч. 2 ст. 31 ЗУ "Про МКА") в арбітражних рішеннях на узгоджених умовах необхідно враховувати характерні особливості останніх. Насамперед, мова йде про їхнє процесуальне призначення, яке не пов'язане із вирішенням спору по суті, а стосується фіксації мирного урегулювання, досягнутого безпосередньо між сторонами. Як наслідок, мотиви рішення мають охоплювати факти та/або їх оцінки, релевантні для дотримання умов ч. 1 ст. 30 ЗУ "Про МКА"; в тому числі ті, які підтверджують відсутність заперечень арбітражного суду проти ухвалення арбітражного рішення на узгоджених умовах.

Вважаємо, що приведення ч. 2 ст. 31 ЗУ "Про МКА" у відповідність із ч. 2 ст. 31 Типового закону ЮНСІТРАЛ "Про міжнародний комерційний арбітраж" 1985 року сприятиме скороченню надмірних обсягів мотиваційних частин в арбітражних рішеннях на узгоджених умовах і, відповідно, сприятиме ефективності використання часу та коштів в арбітражі. Разом з тим, це жод-ним чином не позбавить арбітражні суди можливості зазначати такі мотиви, які, на їхню думку, матимуть значення примусового виконання (enforceability) рішення через державні суди.

Посилання:

1. Born, G.B. (2009). International Commercial Arbitration. Wolters Kluwer.
2. Facilitating Settlement In International Arbitration: Report of ICC Commission on Arbitration and ADR. URL: https://iccwbo.org/wp-content/uploads/sites/3/2023/09/2023_Facilitating-Settlement-in-International-Arbitration-900-1.pdf
3. Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України. [Електронний ресурс]. URL: https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Reglament-ISAS-pry-TPP-Ukrayiny.pdf
4. Web site of Swiss Chambers' Arbitration Institution. URL: https://www.swissarbitration.org/wp-content/uploads/2021/10/SCAI-Stat-2020_for-publication-on-website-and-other-presentations-1.pdf
5. Web site of Hong Kong International Arbitration Centre. URL: https://www.hkiac.org/about-us/statistics
6. Закон України «Про медіацію». [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#n241
7. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж». [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#n137
8. Велика українська юридична енциклопедія : [в 20 т.]. Під загальною ред. А. С. Довгерта та ін. Харків : Право, 2021. Т. 13. 864 с.
9. UNCITRAL Model Law «On International Commercial Arbitration». URL: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/06-54671_ebook.pdf
10. Ухвала Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України. Справа від 20 листопада 2003 р. [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0142700-03#Text
11. Malintoppi, L., Reinisch, A., Schreuer, C.H., Sinclair A. (Eds). (2022). Schreuer's Commentary on the ICSID Convention: A Commentary on the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States. Cambridge University Press.
12. Caron, D.D., Caplan, L.M.. The UNCITRAL Arbitration Rules: A Commentary. Oxford University Press.
13. Landolt, P., Garcia, A. (2017). Commentary on WIPO Arbitration Rules. WIPO Arbitration and Mediation Center.

14.Kaufmann-Kohler, G., Rigozzi, A. (2015). International Arbitration. Law and Practice in Switzerland. Oxford, Oxford University Press.

15.Jarrosson, C. (2020). Reasoning in Arbitration. ICC Dosier No. 18 Explainiing Why You Lost: Reasoning in Arbitration. URL: https://jusmundi.com/en/document/publication/en-reasoning-in-arbitration

Статтю було подано	01.04.2025	The article was submitted
Статтю було прийнято	18.04.2025	The article was accepted